

GRIS

Faktaark fra Dyrebeskyttelsen Norge

INNHold:

- Historikk og dagens hold
- Naturlig adferd
- Dagens driftformer
- Dyrevernpblemer
- Andre hensyn
- Alternativer
- Hva gjør Dyrebeskyttelsen?

Griser er aktive dyr som liker å rote med trynet. De fleste norske griser må likevel tilbringe livet inne i små binger, hvor det er lite å finne på. Sollys, jord og gress får de færreste se. Mange griser viser frustrasjon over miljømangler. Alle hanngrisene kastreres. Det nylig innført et forbud mot klipping av tennene på grisungene, men det er lov å file tennene. Både purker som brukes i avl og slaktegriser slaktes før de er rukket å bli voksne.

Forskning tyder på at grisen er mer intelligent enn både hund og sjimpanse. Ønsker du deg fremdeles billigere koteletter, eller ville du betalt noen kroner ekstra for at også grisen fikk komme seg ut en tur?

HISTORIKK OG DAGENS HOLD

Grisen har blitt holdt som tamdyr i flere tusen år. Tradisjonelt har ikke grisen vært et tallrikt dyr i Norge. De som hadde gris hadde vanligvis ett eller få dyr, til eget bruk. Det industrialiserte griseholdet, slik vi kjenner i dag, kom først i gang etter andre verdenskrig. I forhold til andre land har norske svinebesetninger vært små, men det er nå åpnet for større besetninger. I 2002 hadde en gjennomsnittlig norsk svinebesetning 46 purker.

Norsk regelverk tillater at griser holdes innendørs hele livet. Bare et fåtall går ute. De siste 30 årene har det vært vanlig å holde purker fiksert året rundt. Fiksering vil si at grisen stenges mellom to metallgrinder, hvor den ikke kan snu seg. I 1996 kom det påbudet om at alle nye grisehus skulle bygges som løsdriftssystemer og innen 2000 skulle alle griser holdes i løsdrift. Det er likevel lov å fikse purka i opptil syv dager etter fødsel.

I 2002 kom det er forbud mot kastrering av hanngrisungene uten bedøvelse. Frem til da utførte bønder selv kastrering. Kastrering med bedøvelse er heller ikke smertefritt og uproblematisk: Grisungene får bedøvelse under huden og i testiklene, noe som er smertefullt i seg selv. Grisungene blir dessuten stresset av håndteringen. Purka blir ofte opprørt av å høre grisungene hennes skrike. Fra 2009 blir det forbudt å kastre grisunger – også med bedøvelse. Det forskes derfor for å redusere "rånesmaken" i kjøttet, for eksempel gjennom avl.

NATURLIG ADFERD

En griseflokk består gjerne av flere små familier, som er beslektet seg i mellom. Hver familie består av en grisemor og ungene hennes. Flokken vandrer over store områder, og trives godt i lett skogkledd terreng. Griser er svært sosiale, så fellesskap med andre griser er viktig.

Når grisemoren skal føde, bygger hun et reir av løv og gras. Griser er svært renslige, og spedgrisene kravler seg ut av reiret for å gjøre fra seg. Dagens tamme gris har alle instinkter i behold, så slipper man tamgris ut i naturen, oppfører de seg som villsvin.

Svettekjertler finnes nesten ikke på grise kroppen, og grisen ruller seg i gjørme for å regulere kroppstemperaturen. Trynet er kanskje grisens viktigste organ. Det brukes til å rote i jorda etter mat, til orientering, til å kommunisere med andre griser og til å grynte med. Grisen har et godt utviklet lydsspråk, og gryntingen inneholder spørsmål og svar. En del av "setningene" har blitt identifisert av forskerne. Nyere forskning tyder på at grisen er mer intelligent enn både hund og sjimpanse.

DAGENS DRIFTSFORMER

En ny forskrift (2003) om hold av svin stiller krav til miljøet griseholdes i, men flere av paragrafene åpner for store skjønsmessige vurderinger hos bonden.

Det er vanlig å ha åtte-tolv slaktegriser i bingen. Fritt areal for hver slaktegris skal være 0,8 m², i tillegg

GRIS

kommer eteplass og gjødselareal. Grisen slaktes når den veier rundt hundre kilo, dvs. når den er ca. et halvt år. I Norge blir de fleste purkene inseminert. Noen produsenter aler opp smågriser selv, andre kjøper smågriser som de fører frem til slakting.

DYREVERNPROBLEMER

I forhold til andre land vi kan sammenligne oss med, har norske griser generelt god helse. Likevel lider mange norske griser av helseproblemer vi mennesker påfører dem. Den vanligste sykdommen hos gris er bein- og leddproblemer, som gjør at de kan ha vondt for å reise og bevege seg. Slike problemer har delvis sammenheng med lite mosjon, dårlig underlag, intensiv fôring og rask vekst. Avlsarbeidet har ført til at griser vokser svært hurtig, slik at de blir billigere å produsere.

Luftveisinfeksjoner var tidligere svært vanlig, pga. smitte og dårlig innemiljø. I dag er dette er langt sjeldnere pga. utryddelse av smittestoff og miljøforbedringer i grishusene. Grisen føder mange unger og spedgrisdødeligheten høy. En regner med at nærmere en ?? av alle grisunger er dødfødte eller dør før avvenning.

Alle norske hanngriser kastreres. Mye grunnet sterkt press fra dyrevernerne blir nå hanngrisungene bedøvet før kastrering. Det finnes land der dyrene ikke kastreres. I EU er det påbudt å bruke bedøvelse ved kastrering av gris eldre enn 7 dager. Årsaken til at alle hanngriser kastreres er at ca 30-40 % utvikler en spesiell "rånesmak" i kjøttet. Denne misliker norske forbrukere.

At grisen ikke får utløp for sine naturlige behov, at den kjeder seg eller opplever mangler i miljøet, kan gi seg utslag i unormal adferd som at de biter hverandre i halen, suger på hverandres ører, sloss og mobber hverandre.

SLAKT OG TRANSPORT AV GRIS

Når grisen skal slaktes, drives den ut av bingen og inn i slaktebilen. Etter transport til slakteriet drives grisen av bilen. Det skjer at dyrene venter i en bing i flere timer før avliving. Grisen bedøves oftest ved elektrisitet eller gassing. Deretter heises den opp etter bakbeina og forblør ved et knivstikk i halspulsåren. Hvis grisen ikke blir skikkelig bedøvet, risikerer den å få skåret over strupen ved bevissthet. Det har forekommet at levende griser er blitt sendt til skoldekammeret.

Grisen kan bli stresset av transporten. Noen blir også bilsyke. De fleste har aldri før har vært ute av bingen og turen

gjennom grisehuset og inn i bilen kan oppleves skremmende. Griser beveger seg lettest i flokk, og kan være vanskelige å drive fremover. For å få opp tempoet må de ofte drives. Det er lov å bruke strøm for å drive frem griser på slakteri.

Det har blitt avdekket alvorlige regelbrudd og grov dyremishandling ved mange norske slakterier. Problemet har ikke først og fremst vært at det finnes noen "verstinger", men at systemene for driving og slakting ikke har vært gode nok. Dette er et kontinuerlig arbeid, og Dyrebeskyttelsen Norge jobber for å presse både myndigheter og næringen til forbedringer.

ALTERNATIVER

Det finnes griseprodusenter som lar grisen gå ute, enten i luftegård eller på områder med mulighet til å søke ly. Voksne griser tåler kulde godt, så lenge den har et lunt sted å søke ly. Når grisen går ute, roter den i jorda med trynet. For å hindre dette, er det i enkelte land tillatt å sette ring i trynet på grisen, såkalt "knavring" eller "trynering". Bruk av trynering er ikke tillatt i Norge. Det har vært diskutert om det skal åpnes for bruk av trynering også her, men både fagmiljø, dyrevernerne – og næringen selv – har samstemt motsatt seg dette.

For at kjøtt kan kalles "økologisk", må grisen ha tilgang på uteareal og ha mer plass en i "vanlig" dyrehold. Dyrebeskyttelsen Norge bevisstgjør forbrukere om dette dyrevelferdsmessig bedre alternativet.

HVA GJØR DYREBESKYTTELSEN I NORGE?

Dyrebeskyttelsen Norge arbeider for å bedre forholdene for grisen. Vi benytter forskjellige virkemidler:

- Vi påvirket myndighetene til å innføre påbud om kastrering med bedøvelse.
- Vi dokumenterte overgrep og manglende rutiner i slakteribransjen og oppnådde økt fokus på dyrevelferd i slakteri og under transport.
- Gjennom stands, artikler, medlemsblad, oppslag i media m.m. informerer vi folk om hvordan norske griser lever og dør. Dyrebeskyttelsen Norge arbeider i dag for bevisstgjøring om økologiske alternativer, der dyrene har mer plass og tilgang på uteareal.
- Ved bl.a. å besvare høringsuttalelser om nye forskrifter for hold av dyr, har vi påvirket myndighetene til å skjerpe regelverket. Vi har vært pådriver for påbud om løsdrift og at det nå innføres kompetansebevis for hold av griser.